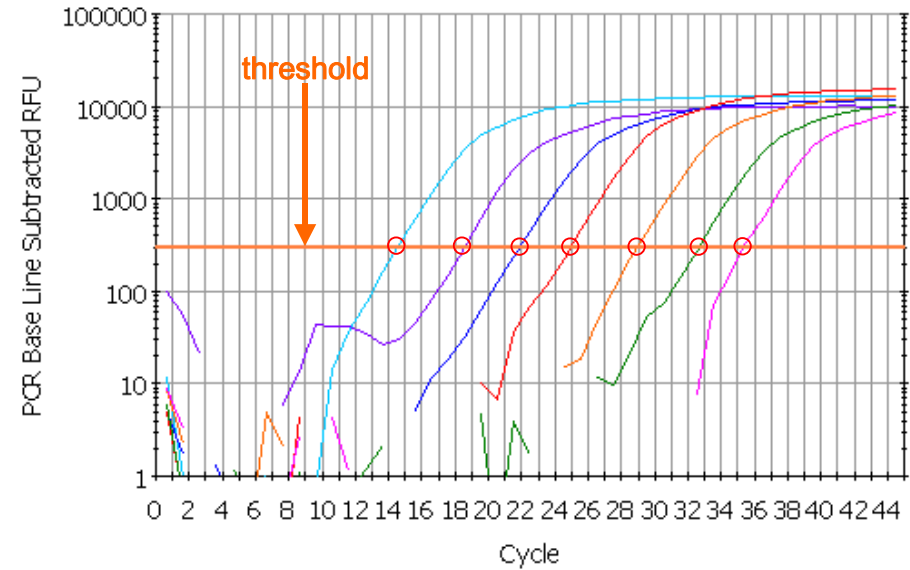
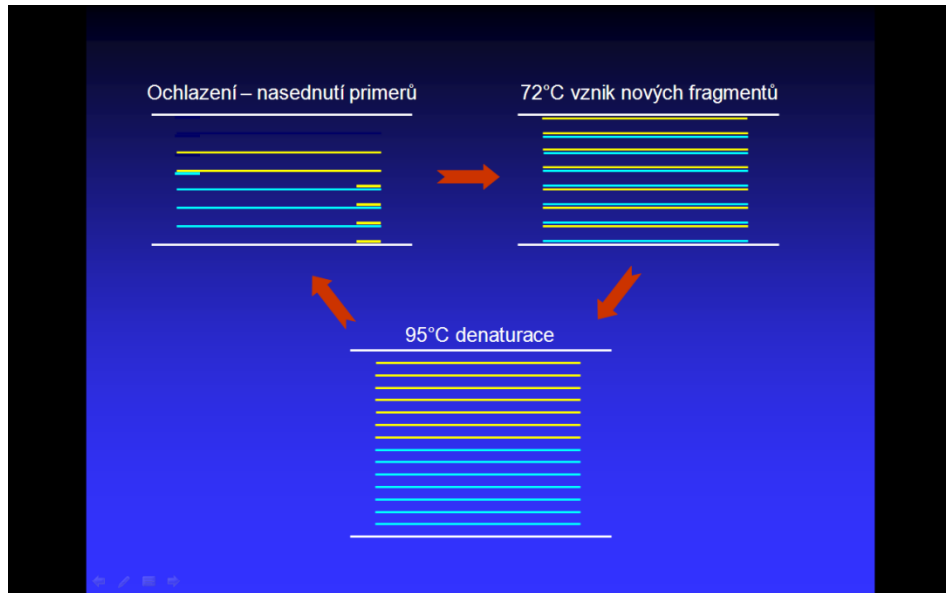
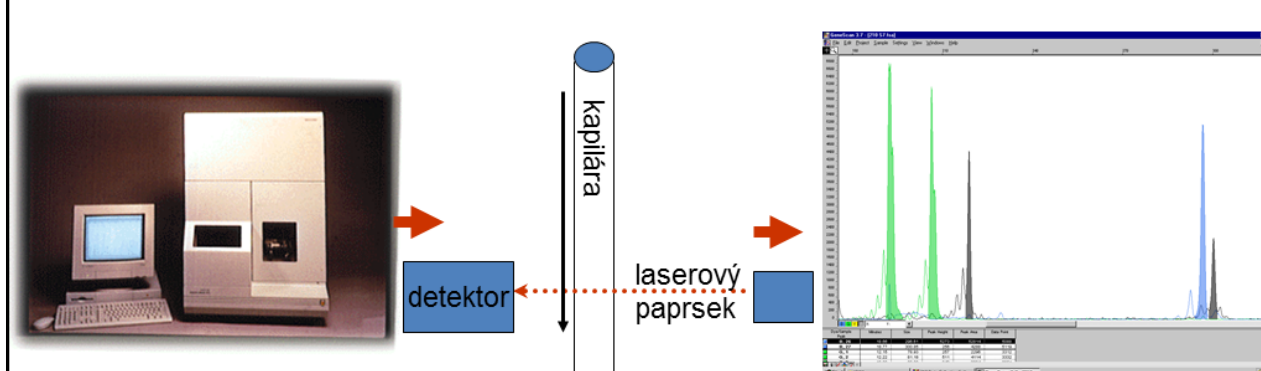

PCR

qPCR

- Sekvenátor, fragmentační analýza – nejpřesnější (fluorescenčně značené PCR fragmenty, např. značené primery)

kapilární elektroforéza

Sangerovo sekvenování

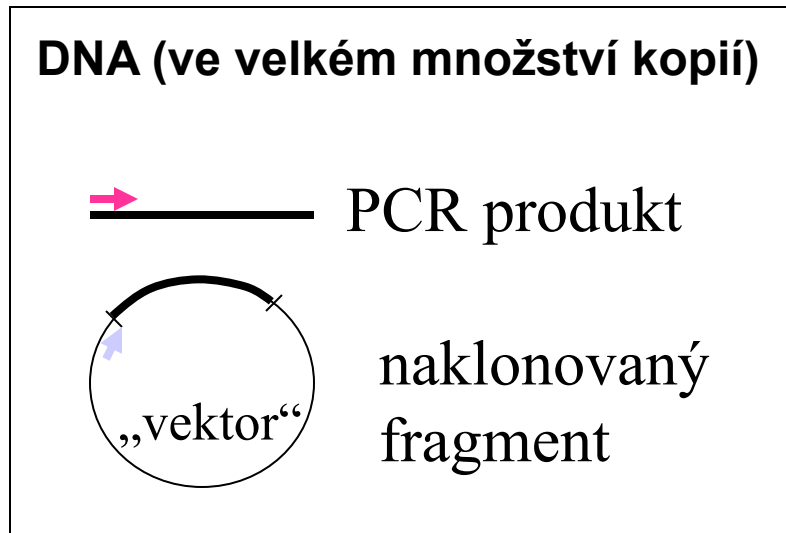
Sekvencování DNA

- ~~Maxam-Gilbertova (chemická) metoda: bázeově-specifická chem. modifikace a štěpení fragmentů DNA~~

- Sangerova (enzymatická) metoda: terminace replikace pomocí ddNTP

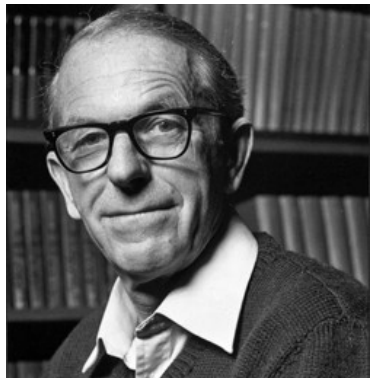
- paralelní „high-throughput“ sekvenování:
= NGS („next-generation sequencing“)

Sangerovo sekvenování DNA

Sekvenační reakce:

- směs standardních nukleotidů a značených dideoxynukleotidů
- **jeden specifický** nebo **universální** primer – poskytuje volný 3 -OH konec

„dideoxy metoda“

Frederick Sanger (1918-2013)

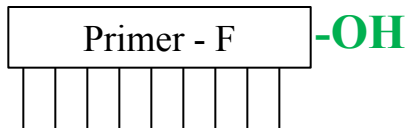
Nobel prize 1958 (struktura inzulinu) a 1980 (sekvenování bílkovin a nukleových kyselin)

- **jen jeden primer**

- vysoká koncentrace templátu (hodně kopií – buď PCR nebo klony v bakteriích)

- směs deoxynukleotidů a fluorescenčně značených dideoxynukleotidů

Primer - F	AAGTCAGTCTAAATGCGATTGGGA	Rev. Primer - R
Rev. Primer - F	TTCAGTCAGATTACGCTAACCCCT	Primer - R

1. Denaturace - 96°C

2. Nasednutí primeru - 50-60°C

Sekvenační „PCR“ - jen jeden primer

Primer - F   **AAGTCAGTCTAAATGCGATTGGGA**   Rev. Primer - R

Přisedání deoxynukleotidů ...

1. Denaturace - 96°C

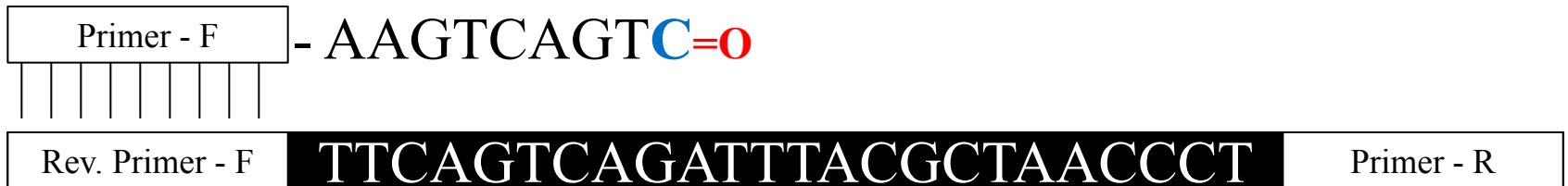
3. Polymerizace - 72°C

2. Nasednutí primeru - 50-60°C

Sekvenační „PCR“ - jen jeden primer

Primer - F   **AAGTCAGTCTAAATGCGATTGGGA**   Rev. Primer - R

Přisedání deoxynukleotidů ...
... až narazí na dideoxynukleotid

1. Denaturace - 96°C

3. Polymerizace - 72°C

2. Nasednutí primeru - 50-60°C

Sekvenační „PCR“ - jen jeden primer

Primer - F

- AAGTCAGTC=O

Primer - F

- AAGTCAGTCTAA=O

Rev. Primer - F

TTCAGTCAGATTACGCTAACCT

Primer - R

1. Denaturace - 96°C

2. Nasednutí primeru - 50-60°C

3. Polymerizace - 72°C

35 x

Sekvenační „PCR“ - jen jeden primer

Primer - F

- AAGTCAGTC**C=O**

Primer - F

- AAGTCAGTCTA**A=O**

Primer - F

- AAG**T=O**

Rev. Primer - F

TTCAGTCAGATTACGCTAACCT

Primer - R

1. Denaturace - 96°C

2. Nasednutí primeru - 50-60°C

3. Polymerizace - 72°C

35 x

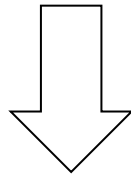
Výsledek sekvenační „PCR“

Primer - F - AAGTCAGTC**C=O**

Primer - F - AAGTCAGTCTAA**A=O**

Primer - F - AAG**T=O**

... a řada dalších fragmentů, každý z nich označený fluorescenčním dideoxynukleotidem

Kapilární elektroforéza

- seřazení fragmentů podle délky
- detekce barvy dideoxynukleotidů

Detekce fragmentů - kapilární elektroforéza

Primer - F - AAGTCAGTCTAA**A**=0

Primer - F - AAGTCAGTCT**A**=0

Primer - F - AAGTCAGTCT**T**=0

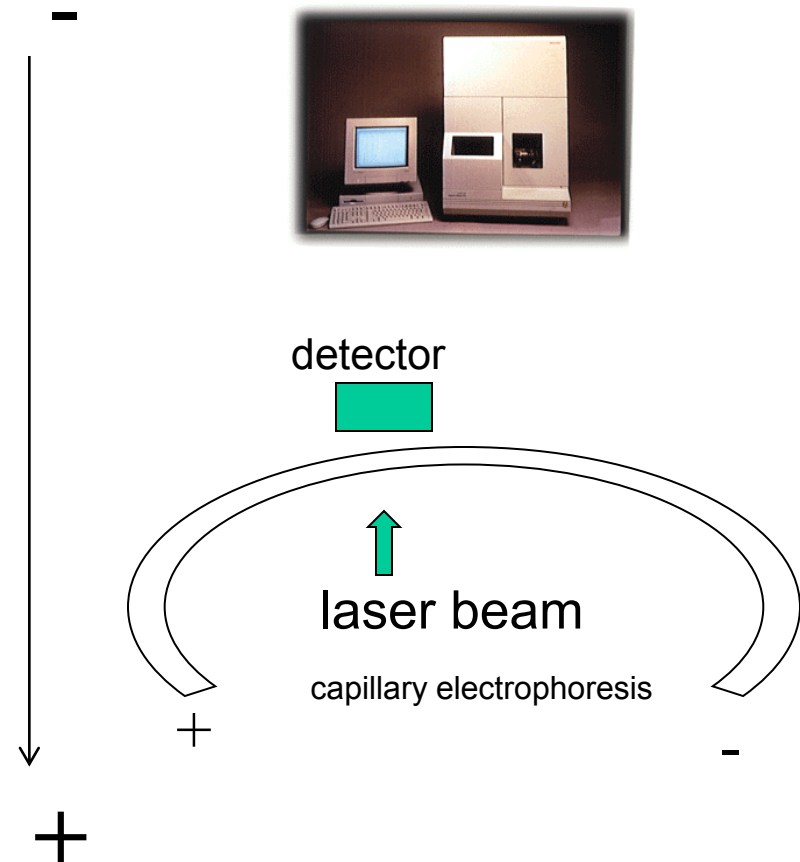
Primer - F - AAGTCAGT**C**=0

Primer - F - AAGTCAG**T**=0

Primer - F - AAGTCAG**G**=0

Primer - F - AAGTC**A**=0

Primer - F - AAGTC**C**=0

Detekce fragmentů - kapilární elektroforéza

Primer - F

- AAGTCAGTCTAA=0

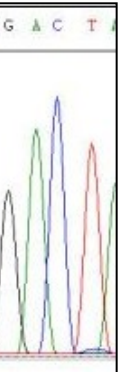
Primer - F

- AAGTCAGTCTA=0

- Sekvence délky 500 – 1000 bp (cca 100 Kč za sekvenci, bez PCR a přečištění PCR produktu)

- 4 kapiláry - destička s 96 vzorky za noc

- Jsou i sekvenátory s 96 kapilárami

Primer - F

- AAGT**C**=0

+

Primer - F

AAGT**CAGTCTAA**ATGCGATTGGGA

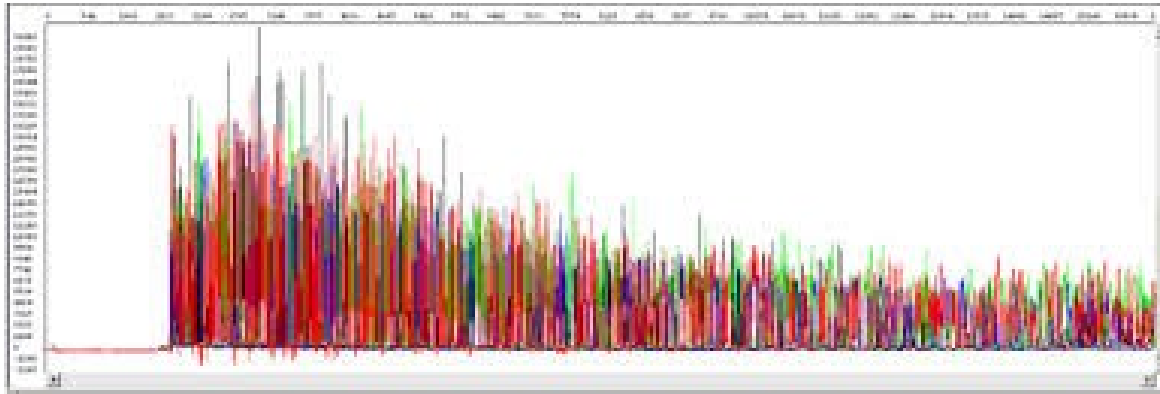
Rev. Primer - R

Rev. Primer - F

TTCAGTCAGATTACGCTAACCC**T**

Primer - R

Editace sekvencí

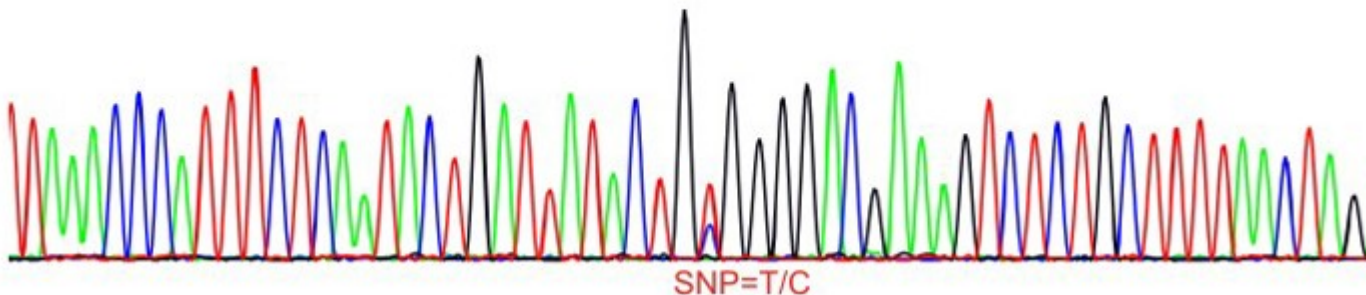
„raw data“ (.ab1 file)

electrophoretogram

„basecalling“ (specializovaný software)

T T A A C C C A T T T C T C A A T A C T G A T T A T A C T G T G G G G A C G A A A G T C T C T G C T T T A A C T A G
145 157 169 181 193

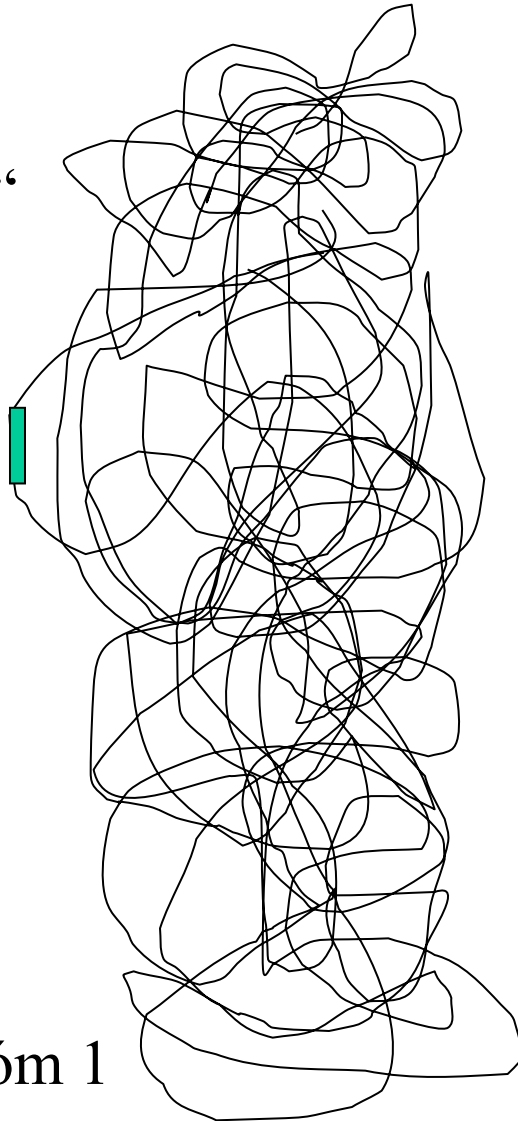
„trimming“
(ořezání konců
s nízkou kvalitou)

Genotypizace - stanovení genotypu

- stanovení formy (alely, haplotypu) určitého úseku DNA („genetického markeru”)
  - 1) izolace celkové DNA z tkání
  - 2) amplifikace požadovaného úseku DNA (PCR-based methods)
  - 3) studium variability daného úseku (lokus = marker = znak)

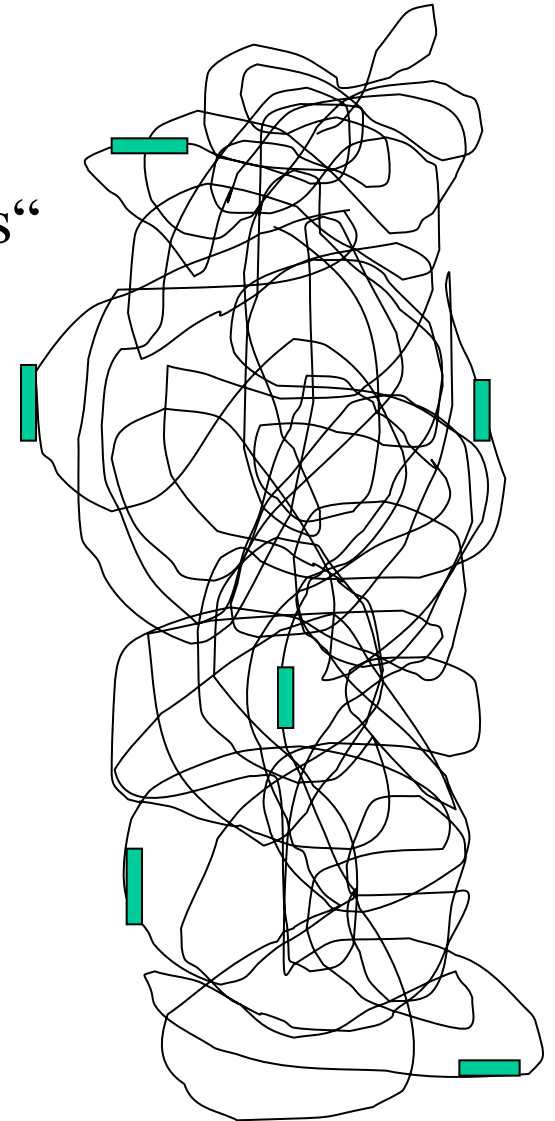
Typy genetických markerů

„single-locus“

Př.: chromozóm 1

„multi-locus“

Typy genetických markerů

- **dominantní** markery – odliší pouze přítomnost (či nepřítomnost) daného znaku; tj. neodliší obě jeho formy na homologních chromozómech
- **kodominantní** markery – identifikace homologních alel, tj. je možno rozlišit homozygotní a heterozygotní stav (umožňují stanovit frekvenci alel)

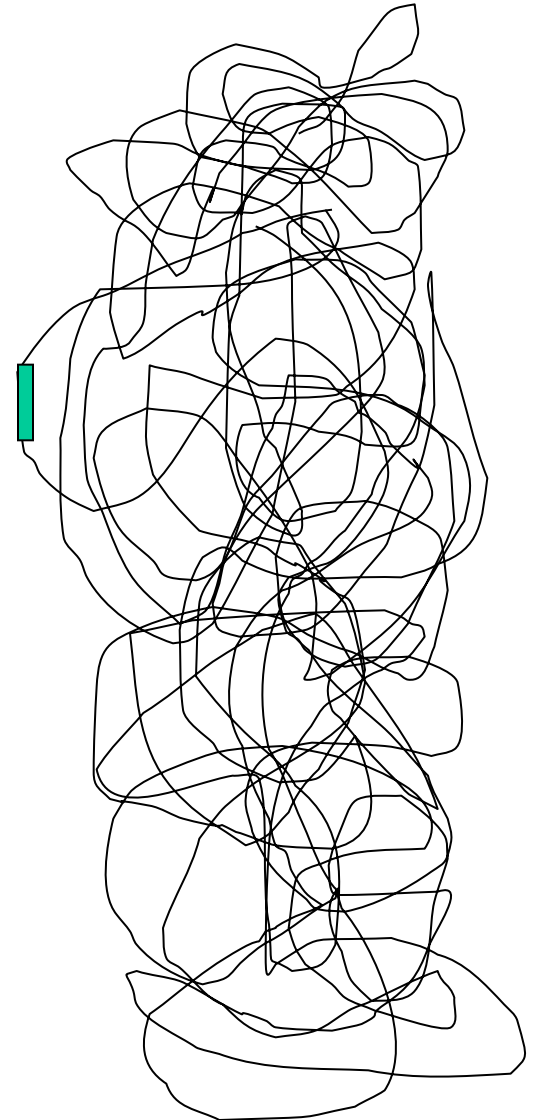

Typy genetických markerů

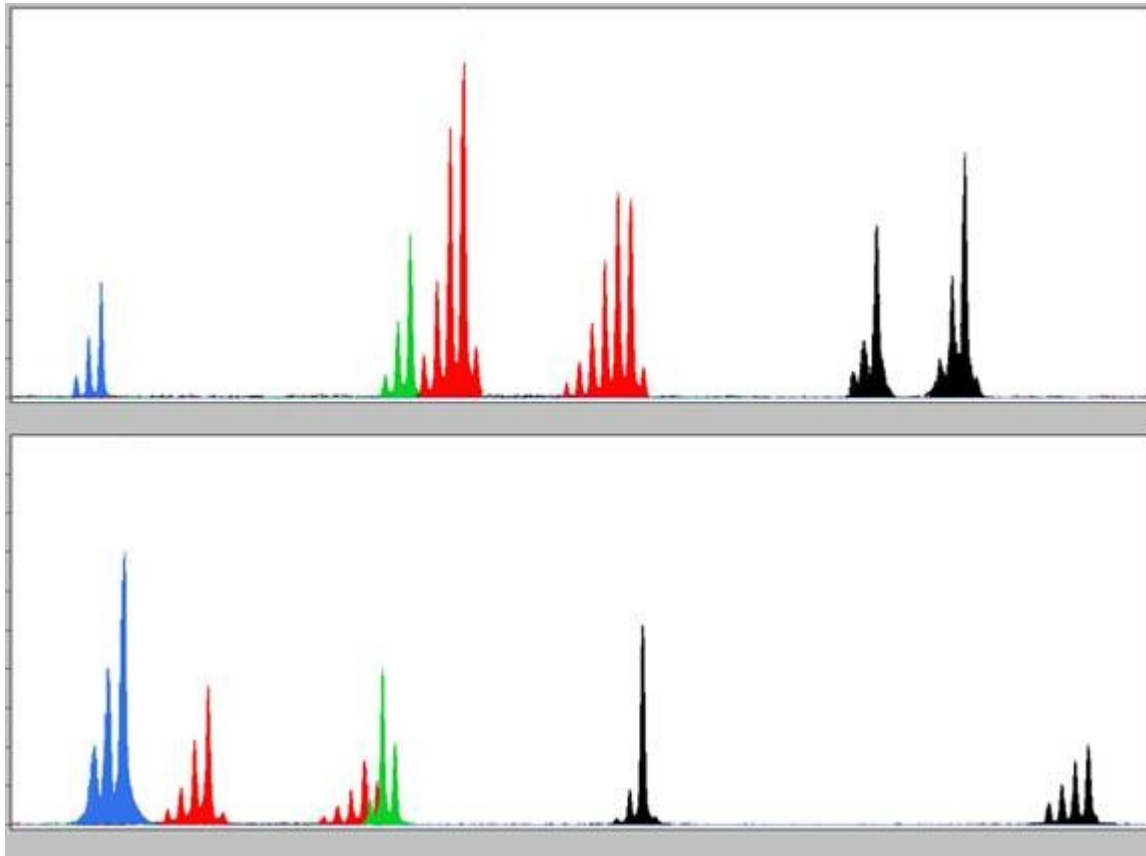
	Single locus	Codominant	PCR	Celková variabilita
Jaderné více-lokusové („nuclear multi-locus“)				
Minisatelitový DNA fingerprints	No	No	No	High
RAPD	No	No	Yes	High
AFLP	No	No	Yes	High
Jaderné jedno-lokusové („nuclear single locus“)				
Alozymy	Yes	Yes	No	Low-medium
Mikrosatelity	Yes	Yes	Yes	High
SINE (LINE)	Yes	Yes	Yes	Low
SNPs (sekvence)	Yes	Yes	Yes	Low-high

Single-locus genetic markers

- kodominantní – možno stanovovat frekvence alel (= lze odlišit homo- a heterozygota)
- **allozomy** a jiné funkční geny - **MM**
- **mikrosatelity** – délkový polymorfismus
- **SNPs** (single nucleotide polymorphisms) – sekvenční polymorfismus
- **SINE, LINE** – inzerce (tj. délkový polymorfismus)

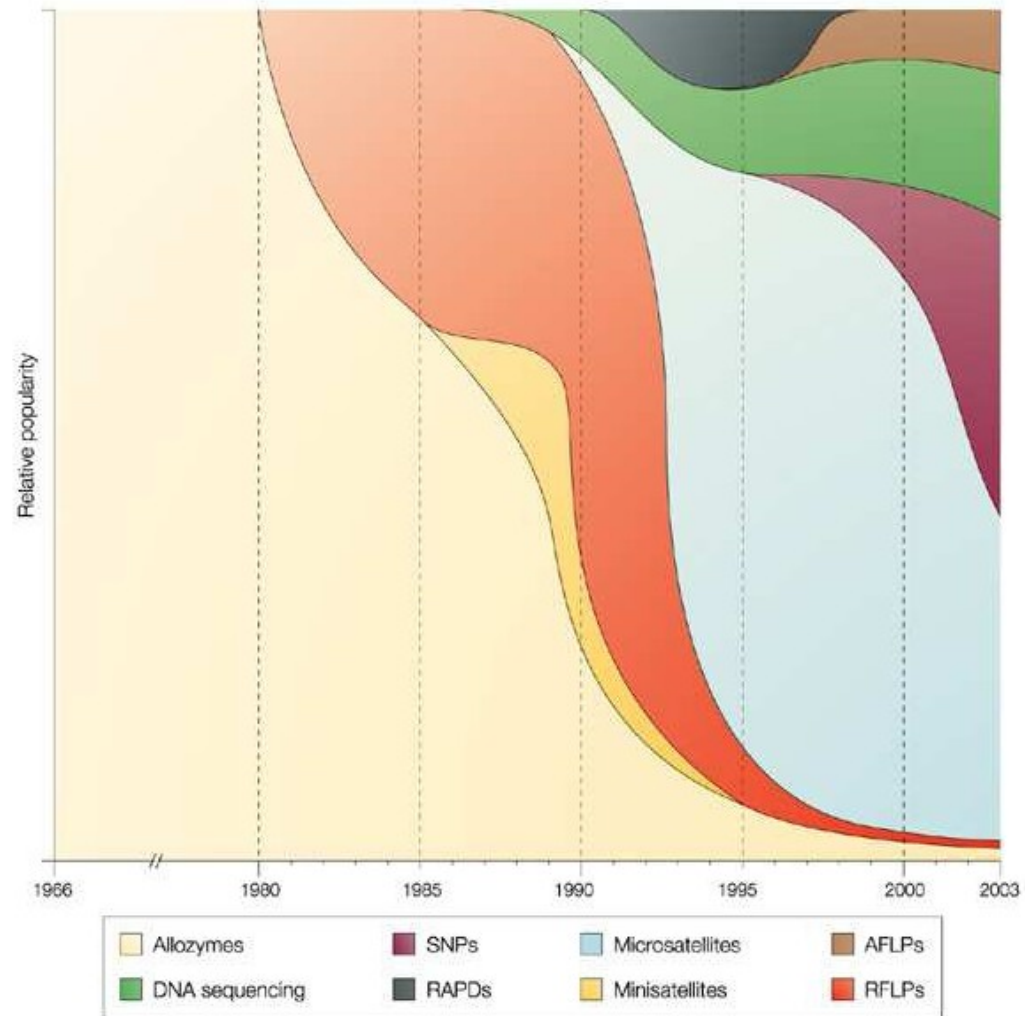

Mikrosatellity

Mikrosatelity byly (a pro něco stále budou) velmi užitečné markery v molekulární ekologii

(i když genotypizační
metody se budou měnit)

Mikrosatelity

- VNTR („variable number of tandem repetitions“), SSR („simple sequence repeats“)
- jednotlivé alely se liší délkou

TTCAGGCACACACA**ATCTCTAGCTTTGA**

27 bp

TTCAGGCACACA**ATCTCTAGCTTTGA**

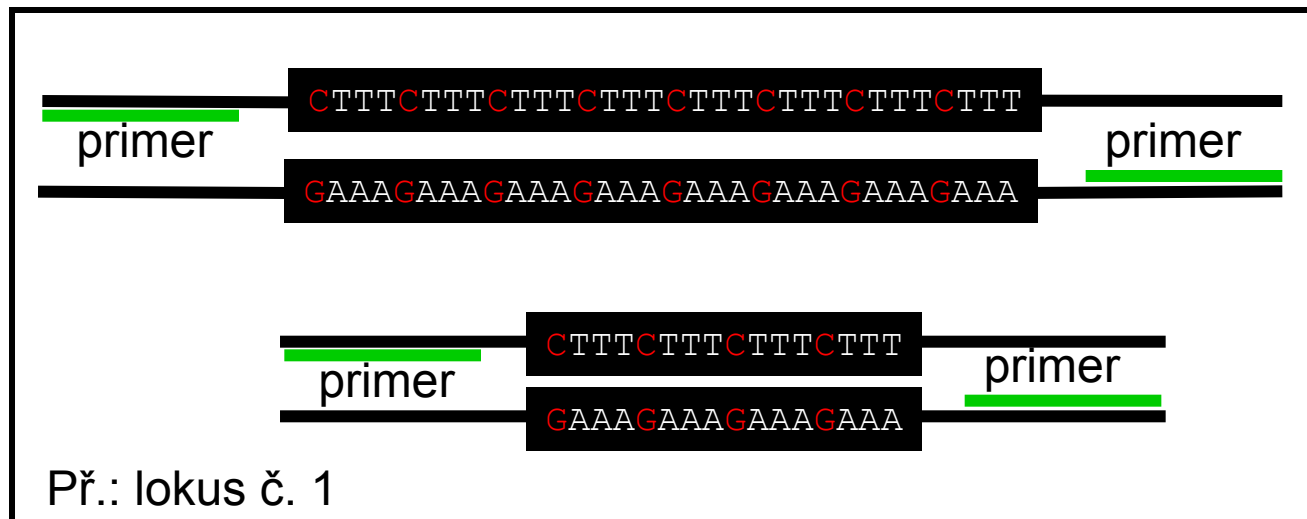
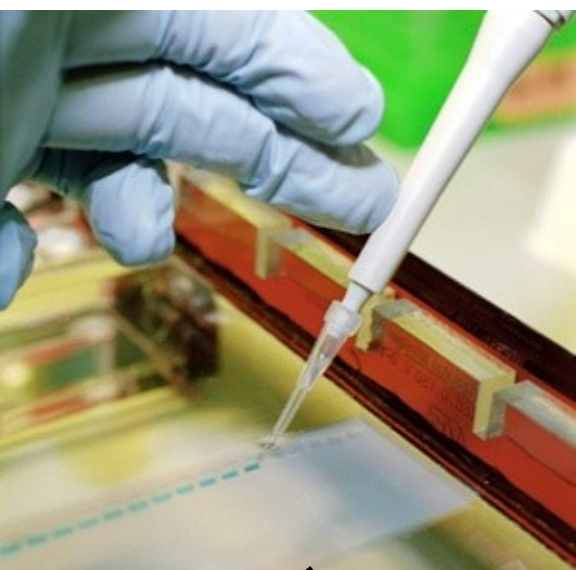
25 bp

genotyp diploidního jedince: **25/27**

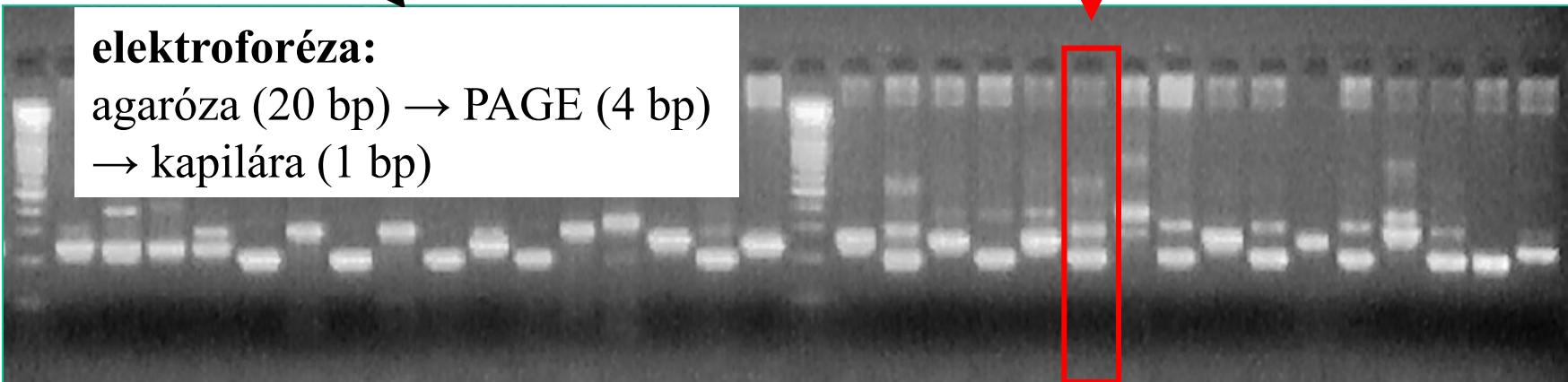
Mikrosatelity

- 1-6 (nejč. 2-4) bp motiv
- početné po celém genomu
- vysoká úroveň polymorfismu (běžně 15 alel v populaci)
- Mendelovská dědičnost (autosomy) - kodominance
- ideální pro studium populační struktury a příbuzenských vztahů

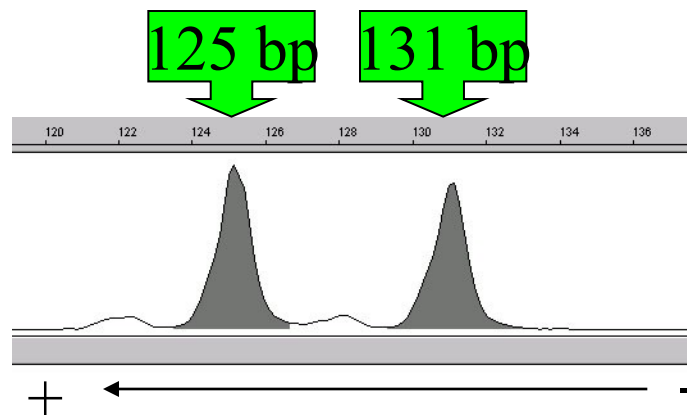
elektroforéza:
agaróza (20 bp) → PAGE (4 bp)
→ kapilára (1 bp)

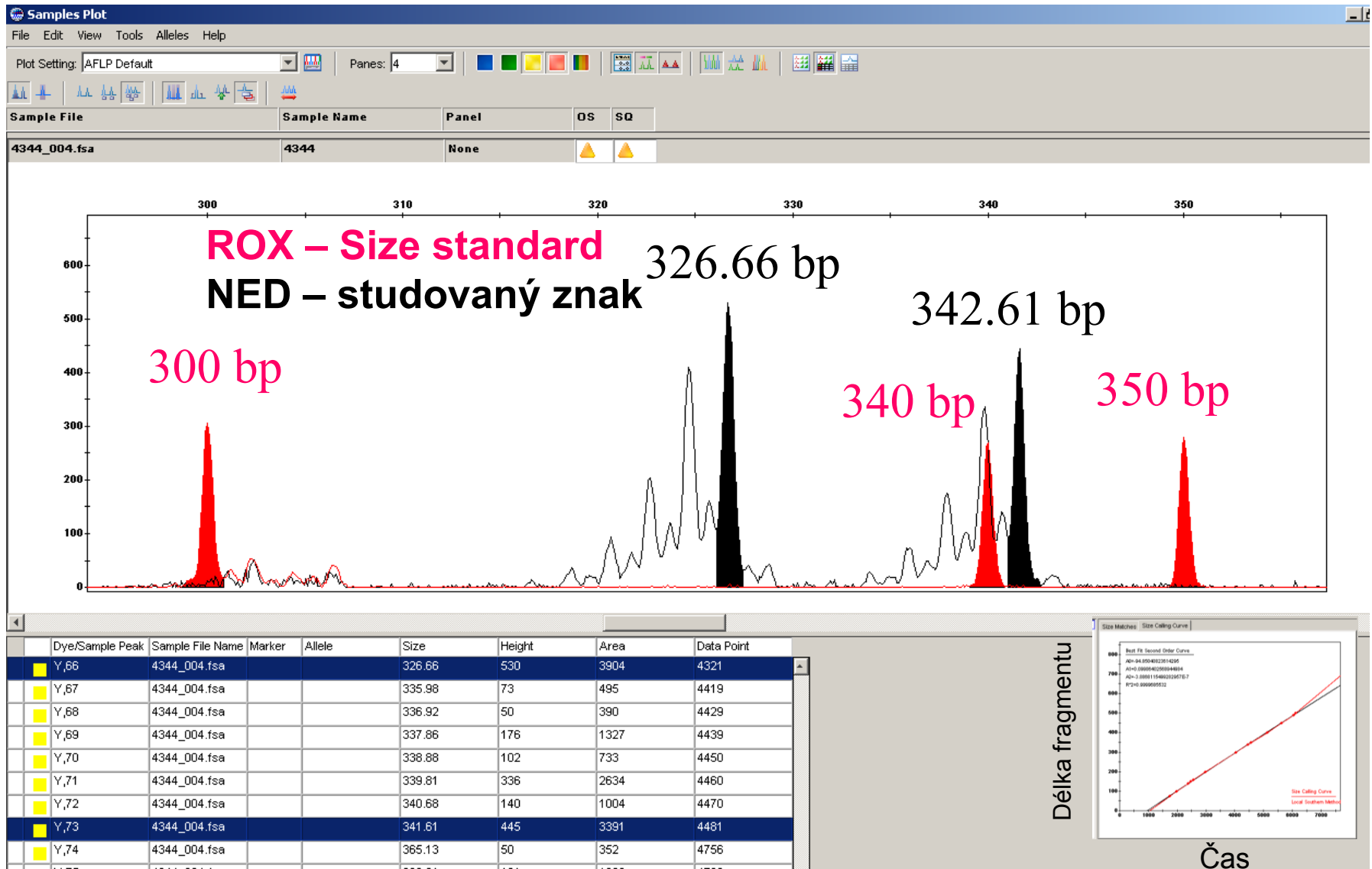
Kapilární elektroforéza ~ Fragmentační analýza

(denaturující polymer POP7 - ssDNA, jeden značený primer)

Well controlled electrophoresis parameters, high sensitivity

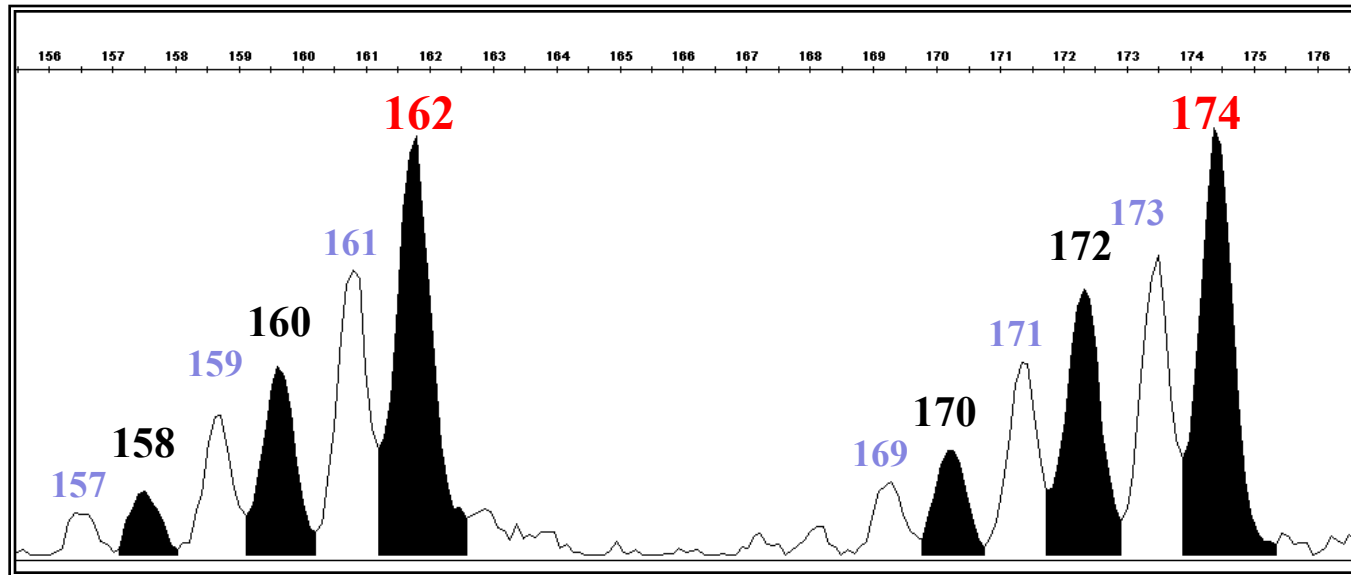
krátké ----- dlouhé
(rychlé) ----- (pomalé)

Genotyp mikrosatelitu na lokusu NED = 326/342 nebo 327/343
 Programy: GeneMapper, Genotyper, Geneious, GeneMarker, ...

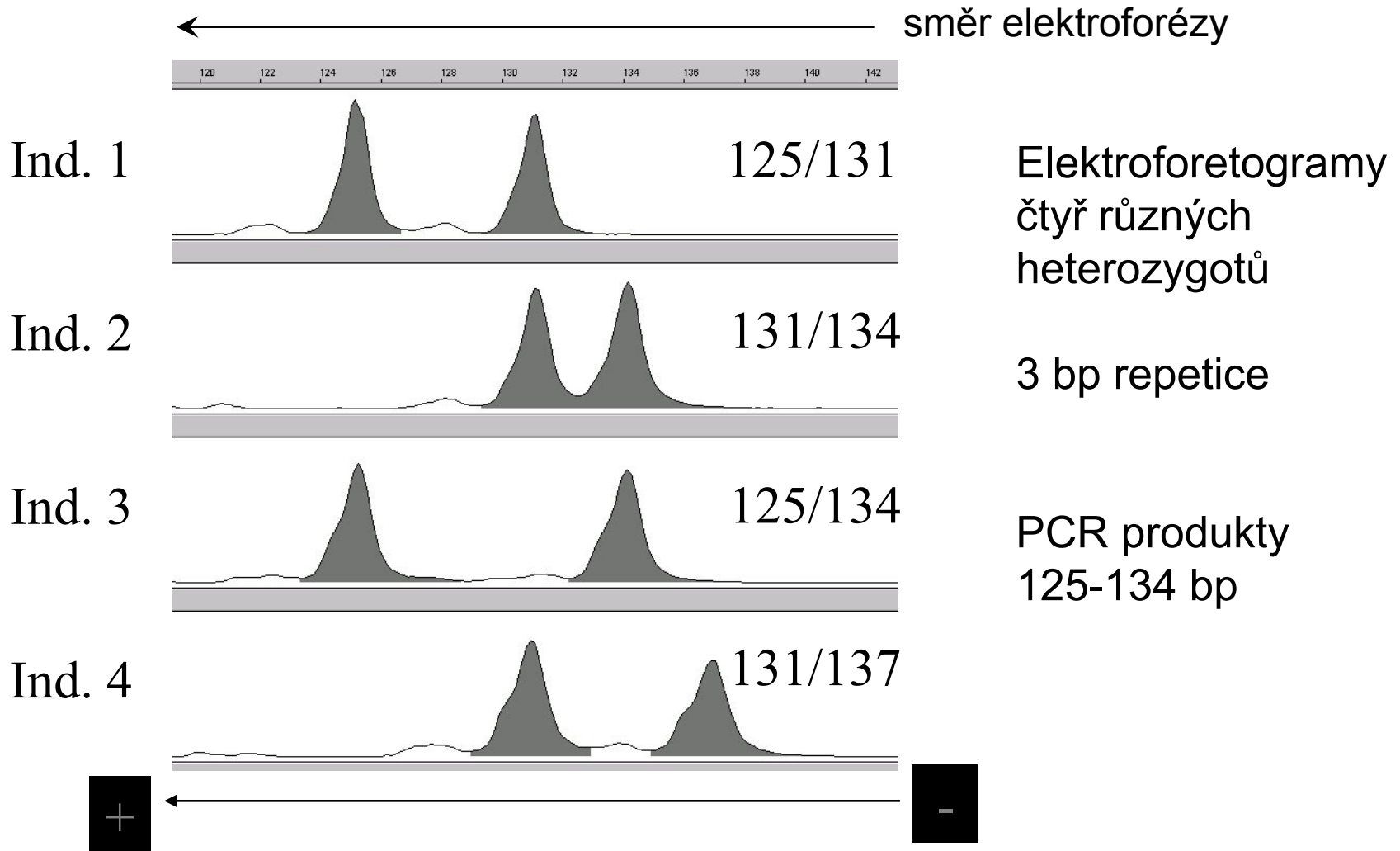

Genotyp 162/174

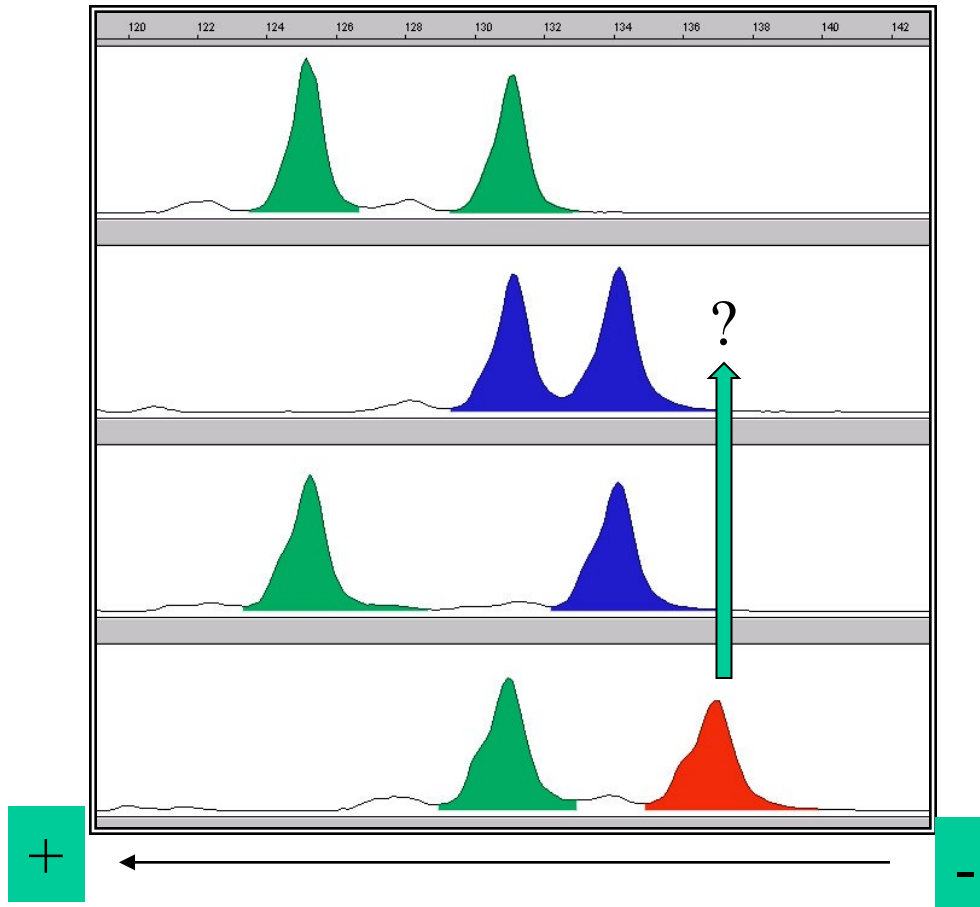

- alely a jejich stuttery jsou černě (rozdíl mezi nimi je 2 bp)
- bílé píky jsou tzv. „mínus A-alely“ a jejich stuttery = výsledek jiné chyby polymerázy, a to nepřidání koncového adeninu
- rozdíl mezi černým a sousedním bílým píkem je 1 bp (tj. chybějící adenin)
- pattern daného lokusu je vždy specifický a často záleží na PCR podmínkách

Srovnání různých jedinců - analýzy příbuznosti

Př. Analýza příbuzenských vztahů

Genotyp (bp)

Matka: 125/131

Otec: 131/134

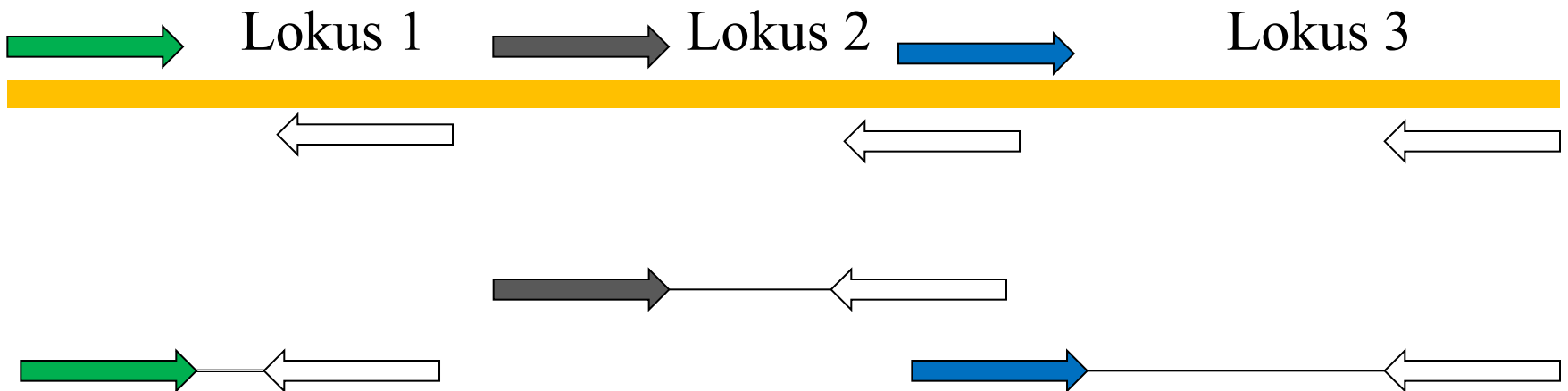
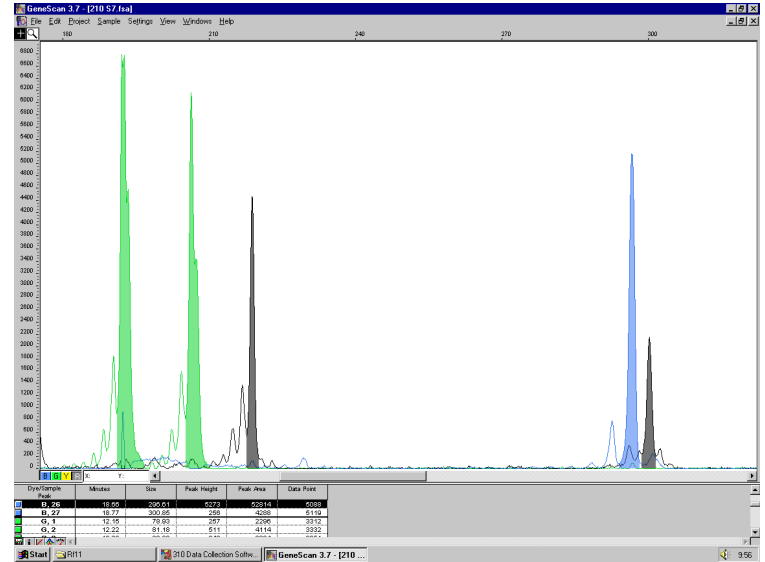
Potomek 1: 125/134

Potomek 2: 131/137

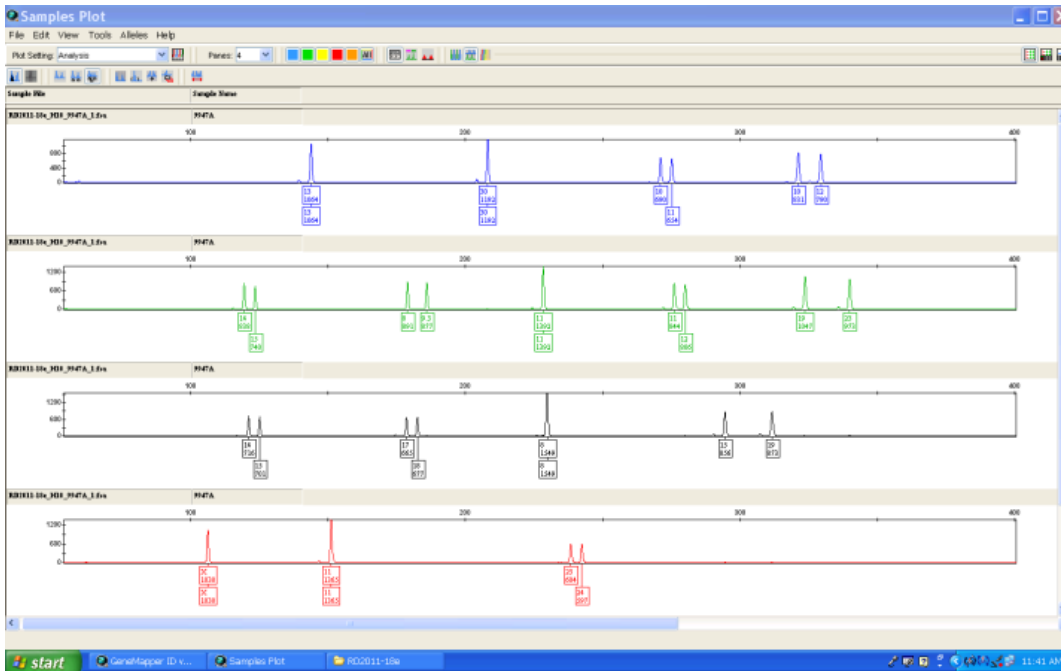
Sledovaný otec mohl zplodit potomka 1, ale zcela jistě není otcem potomka 2

Různé značení různých znaků

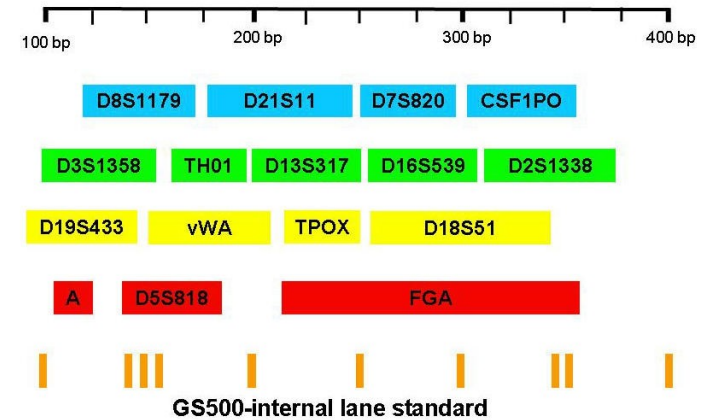
- Snížení časových a finančních nákladů
- = „multiplex set“
- Až 4 různé barvy (+ 5. barva jako velikostní standard) - analýza až 4 lokusů o stejné velikosti alel

Identifikace jedinců u lidí

AmpFSTR® Identifiler™

16 lokusů = spolehlivá identifikace jedinců
(v euro-americké populaci)

Mikrosatelity - omezení

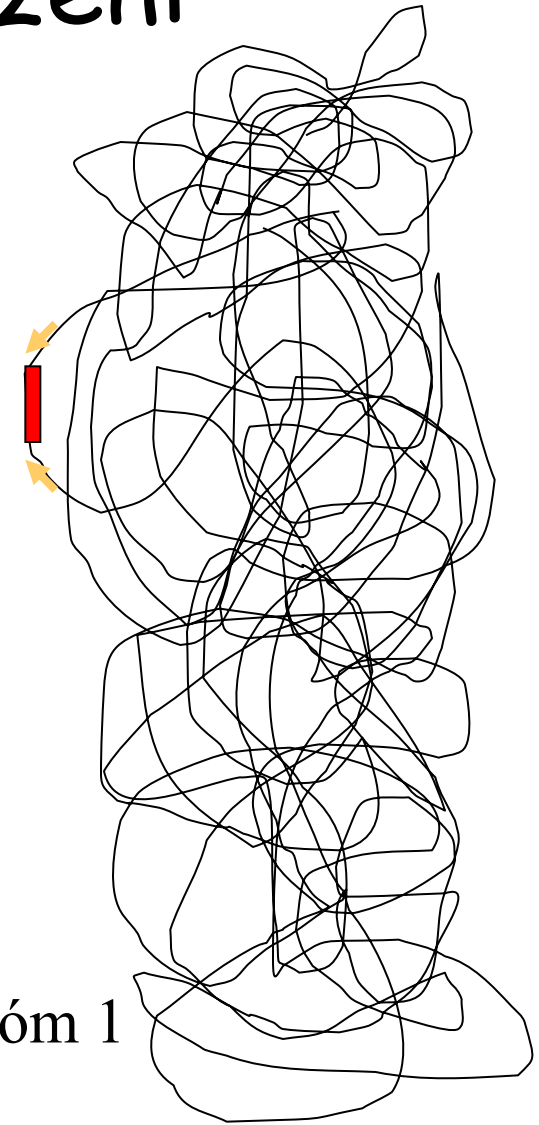
- nalezení lokusů (navržení primerů) je pracné a nákladné u volně žijících druhů (genomová knihovna, klonování, screening, sekvencování)

TTCAGG**CACACACA**TCTCTAGCTTCGA

„flanking regions“ – ohraničují repetici a zde musí být navrženy primery pro PCR

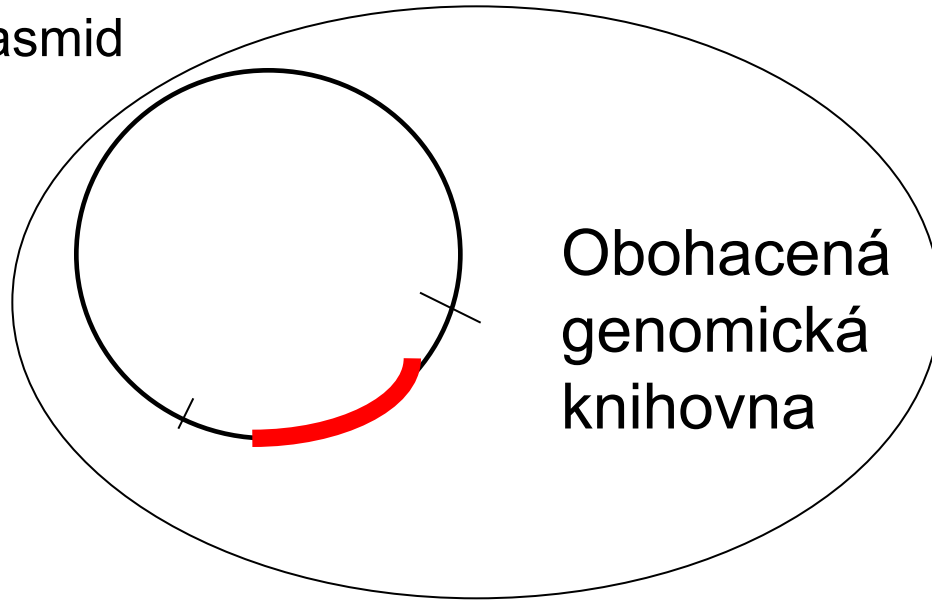

Př.: chromozóm 1

Štěpení, obohacení, klonování, screening a sekvenování

Každý klon obsahuje jednu sekvenci

vector =
plasmid

izolace vektorů s
inzertem

screening klonů obsahujících
repetice (hybridizace se sondou)

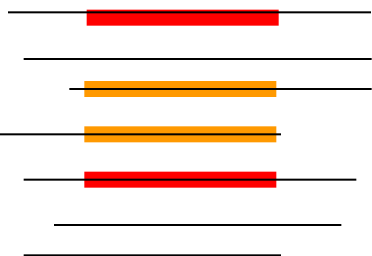
sekvenování inzertů
(repetitivní DNA + flanking regions)

design primerů a testování
polymorfismu

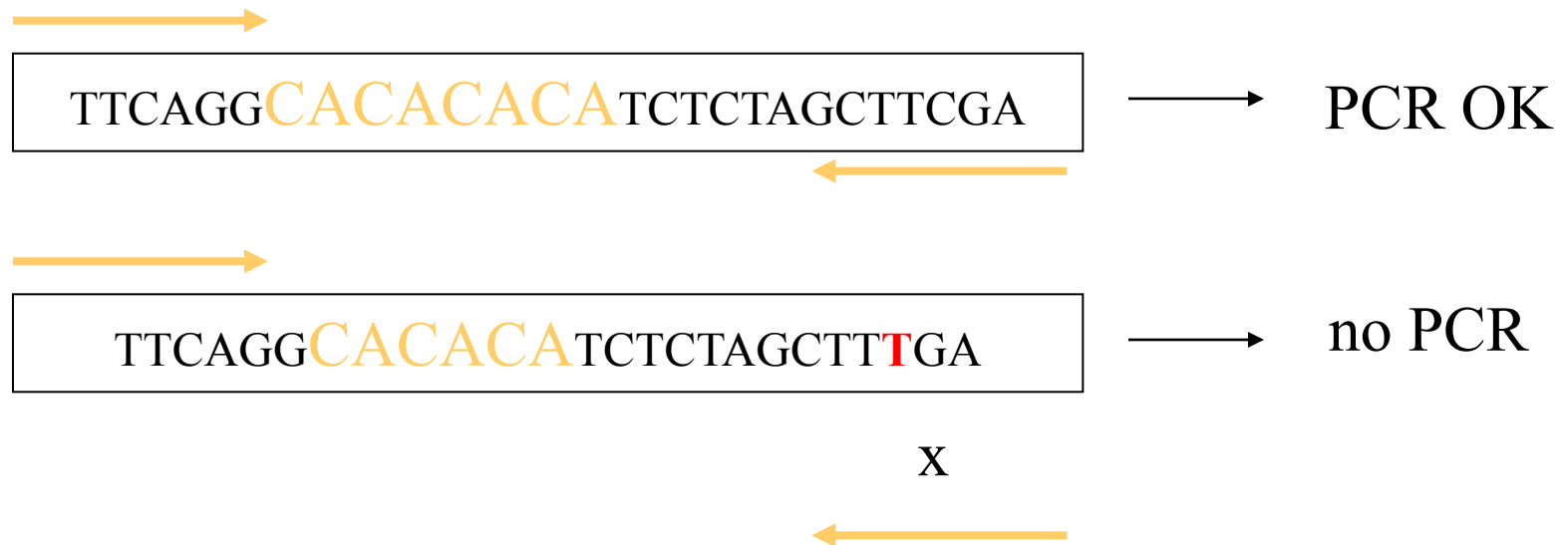
ligace do plasmidu, transformace

Genomická DNA po rozštěpení
a obohacení na repetice

Alternativa: cross-species amplification

- „**cross-amplification**“ – úspěšnost klesá s fylogenetickou vzdáleností
- **nulové alely** (mutace v primerových sekvencích)
→ vyšší proporce „homozygotů“

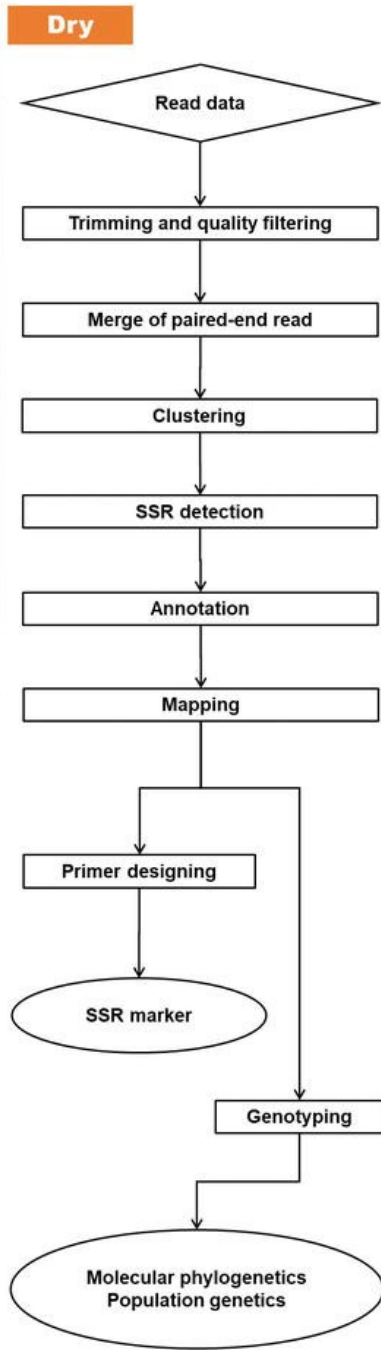
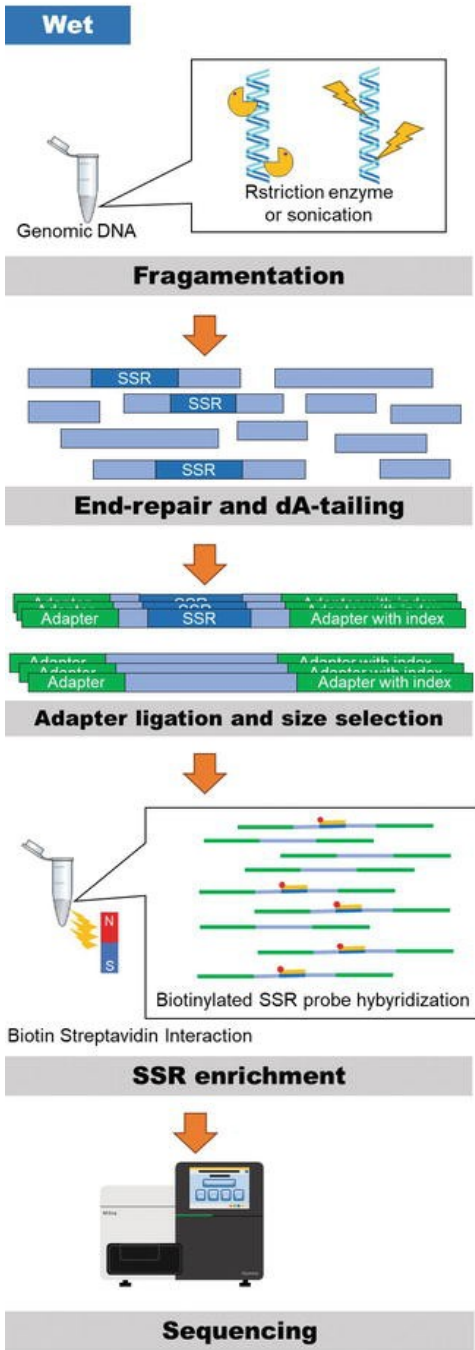
Nulové alely a genotypizační chyby komplikují analýzy příbuznosti

	lokus 1 null alleles		lokus 2 genotyping error	
Matka	100	150	300	350
Samec 1	100	100	300	367
Mládě	150	150	350	365

Samec 1 je vždy opravdovým otcem, ale jednoduchá „exclusion“ metoda ho vždy vyloučí

Optimalizace mikrosatelitů v současnosti = NGS

- „next-generation sequencing“ (= HTS, „high-throughput sequencing“) – velice rychlá sekvenace velkého množství DNA fragmentů z jakéhokoliv genomu
- vyhledání repetitivních sekvencí vhodným softwarem a navržení primerů
- identifikace nových mikrosatelitů v genomu rychle, elegantně a relativně levně

Target species	Library style	NGS platform	Number of reads	Sequences including SSR
<i>Agkistrodon contortrix</i> (Copperhead snake)	WG	GS-FLX	128,773	14,612
<i>Anisogramma anomala</i>	WG	GAIIX	26,036,313	44,247
<i>Aristeus antennatus</i> (Red shrimp)	WG	GS-FLX	165,507	247
<i>Aristotelia chilensis</i> (Maqui)	WG	GS-FLX	165,043	24,494
<i>Artocarpus altilis</i>	WG	MiSeq	2,341,465	47,607
<i>Aspidistra saxicola</i>	cDNA	HiSeq2000	13,133,336	4764
<i>Brachiaria ruziziensis</i> (Ruzigrass)	WG	GAIIX	186,764,108	139,098
<i>Callosobruchus chinensis</i> (Adzuki bean weevil)	WG	HiSeq2500	106,888,024	6593
<i>Camelina sativa</i>	cDNA	GAIIX	10,830,000	14,140
<i>Camellia sinensis</i> (Tea plant)	cDNA	HiSeq2000	26,874,116	5649
<i>Carthamus tinctorius</i> (Safflower)	WG	HiSeq2000	48,502,680	23,067
<i>Catha edulis</i> (Khat)	WG	GS-FLX	65,401	11,678
<i>Catla catla</i> (Catla)	WG	PGM	29,794	21,477

Open access peer-reviewed chapter

Microsatellite Capture Sequencing

By Keisuke Tanaka, Rumi Ohtake, Saki Yoshida and Takashi Shinohara

Submitted: July 31st 2017 Reviewed: November 22nd 2017 Published: June 20th 2018

DOI: 10.5772/intechopen.72629

Využití mikrosatelitů

- identifikace jedinců a analýzy příbuznosti (zejména rodičovství)
- populační genetika (conservation genetics, landscape genetics, etc.)
- fylogeografie a analýzy historické demografie (omezeně – nutno znát **mutační model**)
- fylogenetika, tj. vzdálenější příbuzní – téměř vůbec, vysoké riziko **homoplázií**

Indels

- inzerce nebo delece 1bp či delších úseků – použití pouze pro populačně-genetické analýzy vyžadující „**identity**“ (nepoužitelné pro modely vyžadující „**similarity**“)

TTCAGG**CACACACA**TCTCTAGCTTCGA

27 bp

SMM model – možno kvantifikovat podobnost („similarity“) alel

TTCAGG**CACACACA****CA**TCTCTAGCTTCGA

27 → 29 bp

TTCAGG**CACACACA**TCTC**G**TAGCTTCGA

27 → 28 bp

TTCAGG**CACAC****GACA**TCTCTAGCTTCGA

27 → 28 bp

TTCAGG**CACACCA**TCTCTAGCTTCGA

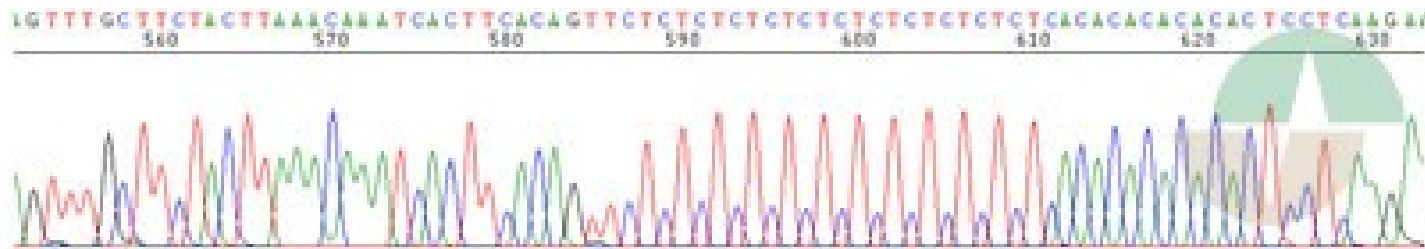
27 → 26 bp

TTCAGG**CACACACA**TCTCTAGTTCGA

27 → 26 bp

„Indels“ – pouze pro analýzy, kde je vyžadována „identity“ a nikoliv podobnost

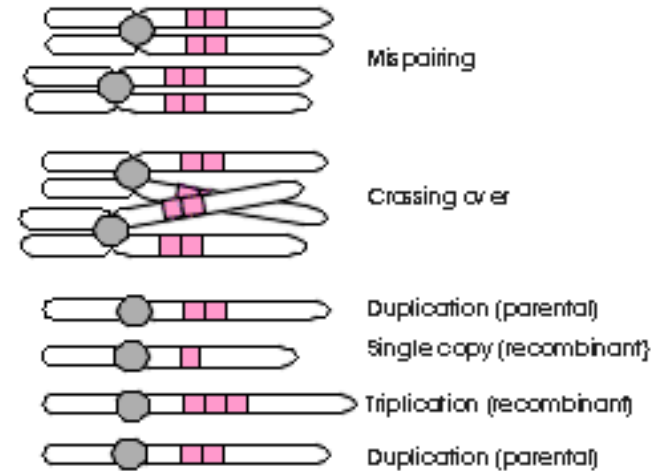
Další nepravidelnosti (tj. možné komplikace při analýzách)

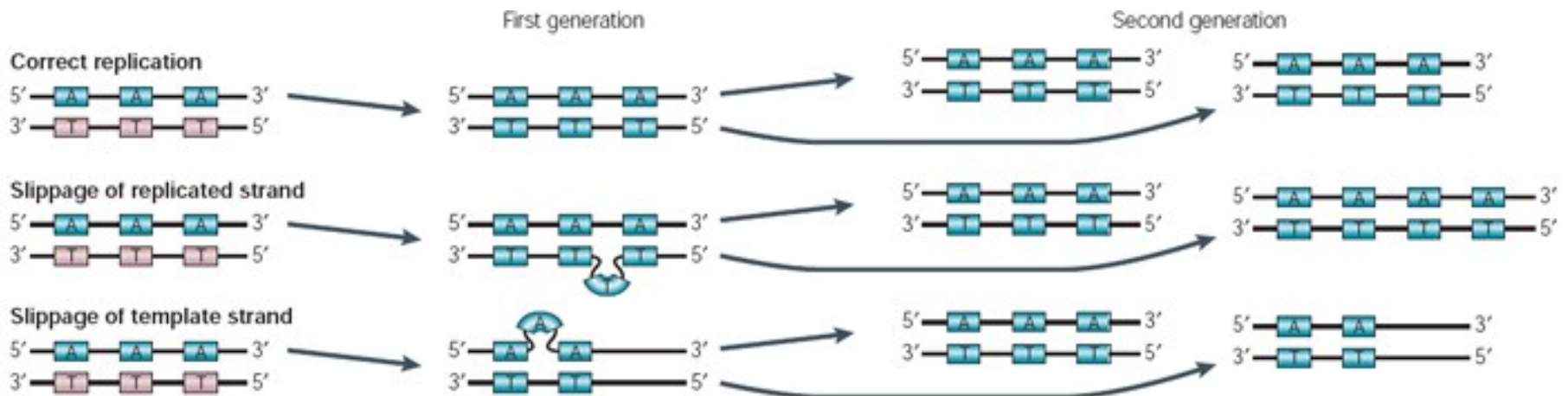
„složený mikrosatelit“ – rovněž není možné aplikovat jednoduchý mutační model

Proč je tolik alel? (microsatellite instability)

- **Nerovnoměrný (Unequal) crossing-over**
(díky špatnému alignmentu)

- **Skouznutí polymerázy při replikaci**
Slip-strand mispairing
(při replikaci nejprve polymeráza sklouzne a vyrobí odlišný počet opakujícího se motivu mikrosatelitu, při alignmentu je pak část opakování vykloněna mimo dvoušroubovici, flanking regions tedy párují)

Bias (skutečná data)

- **Kratší mikrosatelity** (s malým počtem opakování motivu) **mají zřejmě tendenci se spíše prodlužovat** (slabě převládají adice nad delecemi)
- **Delší mikrosatelity se spíše zkracují** (náchýlnější k velkým delecím)
- **Delší mikrosatelity rychleji mutují** (díky více opakováním je vyšší pravděpodobnost pro sklouznutí polymerázy (SSM) – mají více alel)

Mikrosatelity - závěry

- Homoplasie – nevhodné pro fylogenetické analýzy
- Stepwise mutation model (SMM) platí jen omezeně – obtížně aplikovatelné v analýzách evoluční historie (pokud se uplatňují mutace)
- Potřeba neustálé standardizace při genotypizacích - i v populační genetice jsou rychle nahrazovány jinými markery, např. SNPs
- Tolik to nevádí při identifikaci jedinců a pro analýzy příbuznosti (paternity), kde je možno zanedbat mutace – zde se budou používat ještě hodně dlouho

SINE, LINE, etc.

(Shedlock et al. 2004, TREE; Ray et al. 2007, MolEcol)

- **Transposable elements**
- Vytváří kopie (většinou)
- Kopie integrovány na nová místa v genomu
- Obvykle nejsou specificky odstraňovány
- Molekulární fosílie – neexistují homoplasie !!!
- Nesmírně početné
- Člověk – víc jak polovina genomu (ost. druhy – 40-90%)

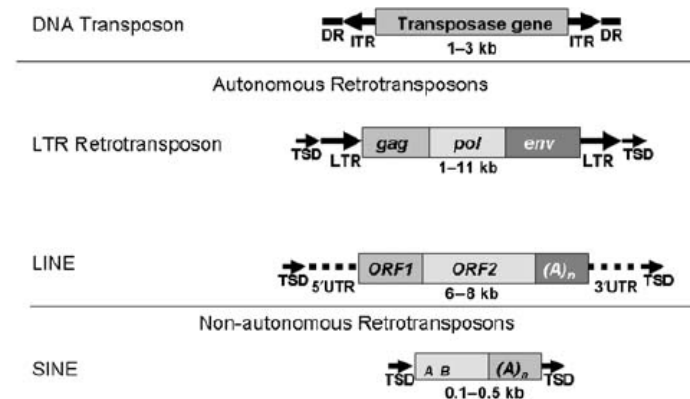

*Objev DNA transpozonů u kukuřice:
Barbara McClintock*

Typy transposabilních elementů

- **Kódující své proteiny, autonomní, 1-10 kb**

- **DNA transposony** (cut-and-paste)
- transposasa
- **Retrotransposony** (copy-and-paste)
- **LINE**
1-2 proteiny, kopie přes RNA
- **LTR retrotransposony**
5-6 proteinů, také přes RNA

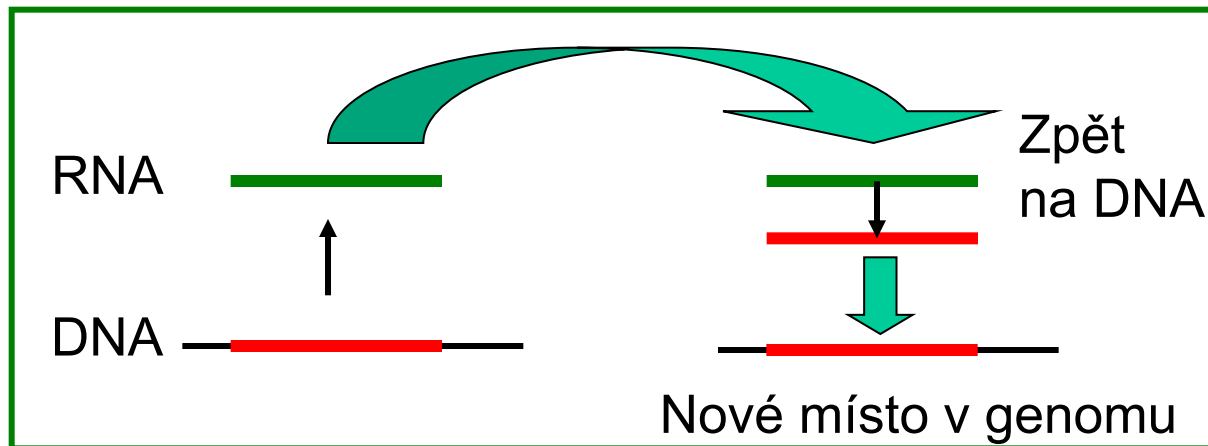
- **Nekódují proteiny, neautonomní, 100-1000 bp**

paraziti předešlých, např. **SINE** (člověk *Alu* – více než 1 milion kopií) – nejčastěji používané v populačních a fylogenetických studiích

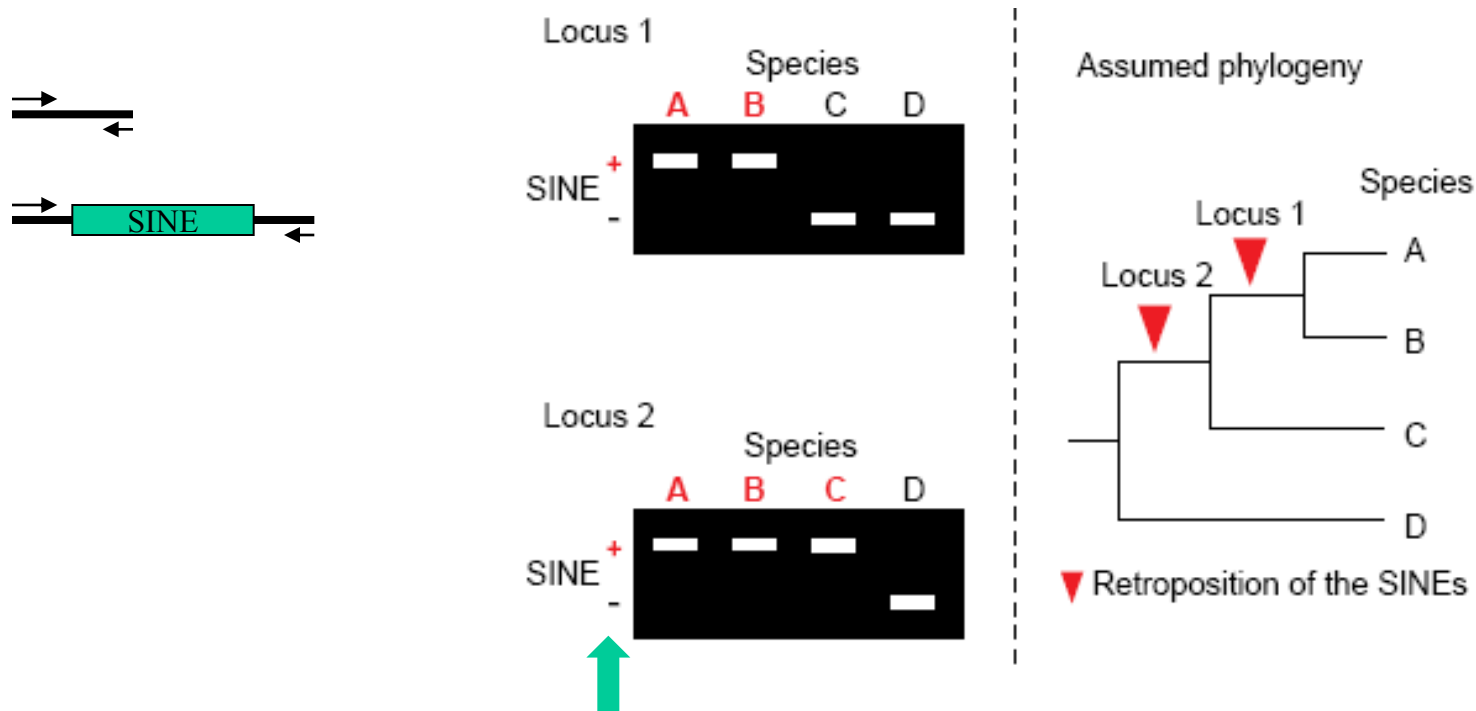
LINE - mechanismus transpozice

- Kopie přes RNA
- Reversní transkriptáza
- Mašinerii využívají **SINE** (jsou to „paraziti“),
Alu (SINE) a *L1* (LINE) se stejně rychle množí

- **LTR retrotransposony – opět přes RNA, složitější proces**

Velmi nízké riziko homoplázií →
SINE = vhodné fylogenetické markery
(spíše historicky, před rozvojem levného sekvenování)

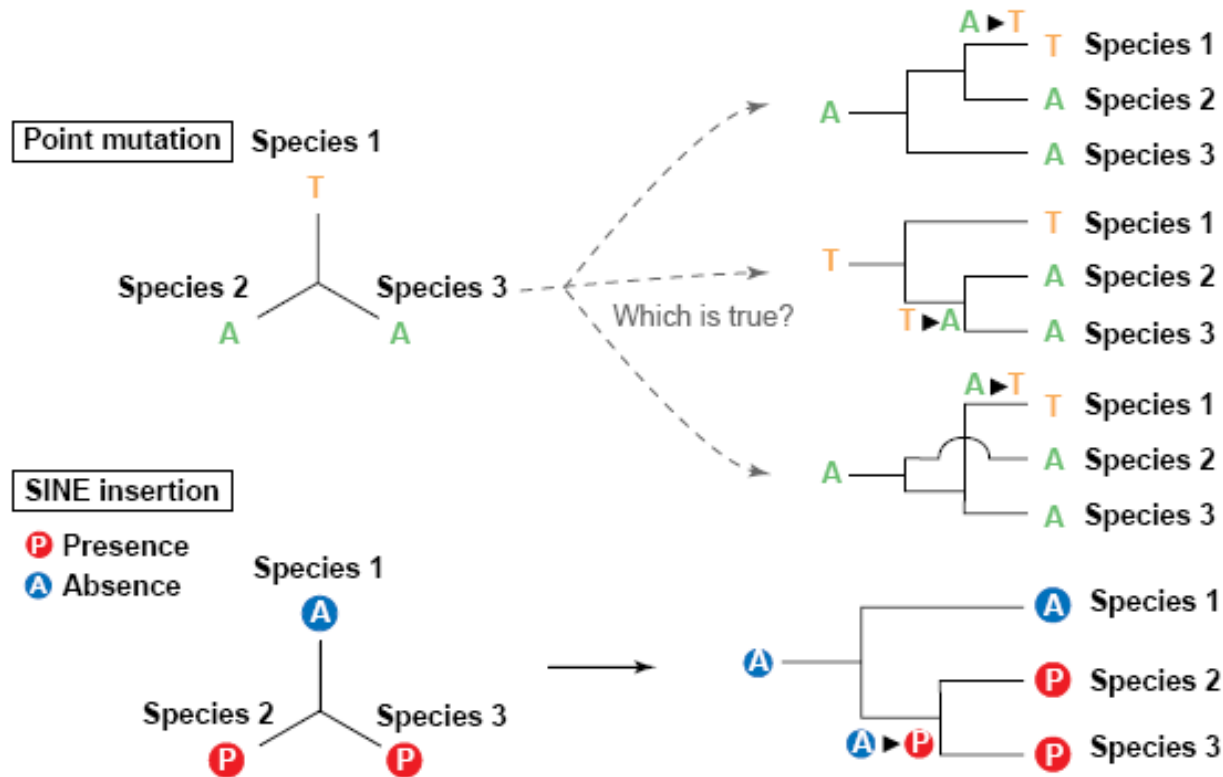

prezence/absence SINE (nikoliv póly elektroforézy)

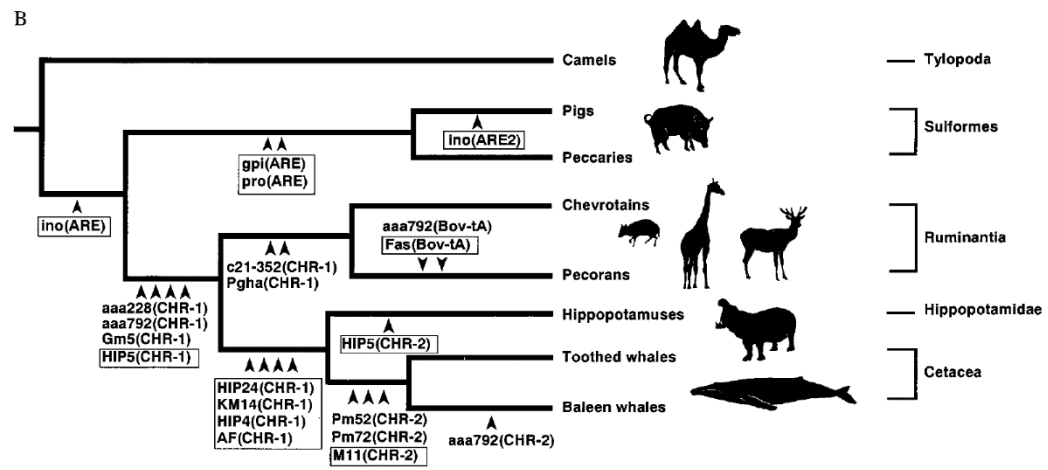
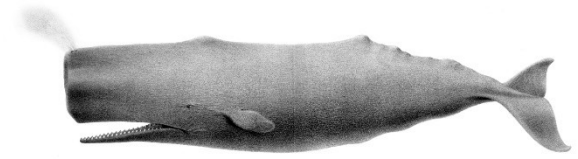
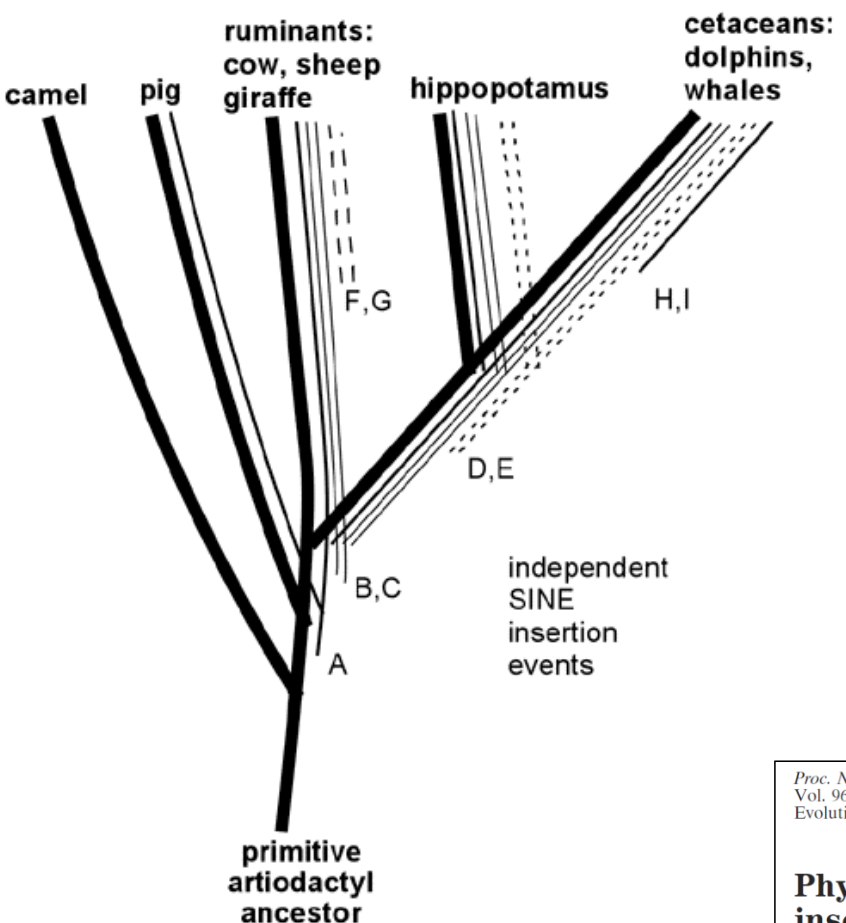
„single-locus marker“

- PCR amplifikace daného úseku a elektroforéza

Neexistují zpětné mutace = výhoda oproti sekvenačním datům

Příklad aplikace: kytovci vs. sudokopytníci (hroch je bratr velryby)

Proc. Natl. Acad. Sci. USA
 Vol. 96, pp. 10261–10266, August 1999
 Evolution

Phylogenetic relationships among cetartiodactyls based on insertions of short and long interspersed elements: Hippopotamuses are the closest extant relatives of whales

MASATO NIKAIIDO[†], ALEJANDRO P. ROONEY[‡], AND NORIHIRO OKADA^{†§}

[†]Faculty of Bioscience and Biotechnology, Tokyo Institute of Technology, 4259 Nagatsuta-cho, Yokohama, Midori-ku, Kanagawa 226-8501, Japan; and [‡]Institute of Molecular Evolutionary Genetics, Pennsylvania State University, 328 Mueller Laboratory, University Park, PA 16802